

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

МАТЕРІАЛИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СУДОВО-ЕКСПЕРТНІ УСТАНОВИ
ТА СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА»

Харків
2023

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

Електронне видання

**МАТЕРІАЛИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

**З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«СУДОВО-ЕКСПЕРТНІ УСТАНОВИ
ТА СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА»
*для студентів четвертого курсу***

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»

**Харків
2023**

Матеріали до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Судово- експертні установи та судова експертиза» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» / уклад.: В. Ю. Шепітько, Є. Є. Демидова та ін. Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2023. 60 с.

У к л а д а ч і:

В. Ю. Шепітько,

Є. Є. Демидова,

В. В. Негребецький,

І. А. Колеснікова,

В. О. Яремчук.

Мета викладання навчальної дисципліни - формування системи знань про поняття, порядок підготовки та атестації судового експерта, його права, обов'язки та відповідальність, правові відносини з особами або органами, що залучили судового експерта, суддею, судом; систему судово-експертних установ України, їх структуру та виконувані функції, наукові та практичні здобутки, перспективні розробки; сутність, правову природу та завдання судової експертизи; порядок підготовки, призначення та провадження судової експертизи; основи експертних методик; класифікацію судових експертиз та їх сучасні можливості. Опанування умінням відмежовувати судові експертизи від експертиз і досліджень, що виконуються не суб'єктами судово-експертної діяльності, надавати оцінку висновку експерта та використовувати його як доказ, комплексно використовувати можливості судових експертиз при розслідуванні кримінальних правопорушень різних видів, у судочинстві різних видів і виконавчому провадженні.

Завдання:

- формування системи знань з теоретичних засад судової експертизи в Україні та провідних країнах світу;
- засвоєння законодавства України в галузі судової експертизи та судово-експертної термінології в обсязі, необхідному для ефективного ситуаційно зумовленого використання спеціальних знань у формі призначення та проведення судової експертизи;
- забезпечення чіткого розуміння сучасної системи, структури, завдань та функцій державних спеціалізованих установ судової експертизи, суб'єктів судово-експертної діяльності приватної та комунальної форми власності, статусу і ролі судового експерта;
- формування релевантних сучасним і перспективним викликам умінь і навичок зі збирання доказів, відібрання зразків, упакування й транспортування об'єктів експертного дослідження, формулювання питань

на розгляд експерта, призначення та проведення судової експертизи, оцінки висновку експерта і використання його як доказу;

- генерування навичок комплексного використання можливостей судових експертиз при розслідуванні кримінальних правопорушень різних категорій, у судочинстві різних видів, у виконавчому провадженні.

**ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

№ п/п	Тема	Практичні заняття	Самостійна робота
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
<i>Модуль 1. Судово-експертні установи</i>			
1.	Спеціальні знання та форми їх використання у судочинстві	2	7
2.	Законодавство України про судову експертизу	2	7
3.	Судовий експерт як суб'єкт судово-експертної діяльності	2	7
4.	Науково-дослідні установи судових експертиз Міністерства юстиції України як суб'єкти судово-експертної діяльності	2	7
5.	Експертна служба Міністерства внутрішніх справ як суб'єкт судово-експертної діяльності	2	7
6.	Експертні служби Міністерства оборони України, Державної прикордонної служби України та Служби безпеки України як суб'єкти судово-експертної діяльності	2	7
7.	Науково-дослідні установи судових експертиз, судово-медичні та судово-психіатричні установи Міністерства охорони здоров'я України як суб'єкти судово-експертної діяльності	2	7
8.	Судові експерти, які не є працівниками державних спеціалізованих установ, та інші фахівці (експерти) з відповідних галузей знань як суб'єкти судово-експертної діяльності	2	7
<i>Модуль 2. Судова експертиза</i>			
9.	Поняття і роль судової експертизи в сучасній	2	7

	правозастосовній практиці		
10.	Класифікація судових експертиз	2	7
11.	Порядок призначення судових експертиз	2	7
12.	Порядок проведення судових експертиз	2	7
13.	Висновок експерта в системі доказування	2	7
14.	Комплексне використання можливостей судових експертиз при розслідуванні кримінальних правопорушень різних видів	4	7
15.	Комплексне використання можливостей судових експертиз у судочинстві різних видів і виконавчому провадженні	4	7
16.	Відмінності судових експертиз від експертиз і досліджень, що виконуються не суб'єктами судово - експертної діяльності	2	7
	<i>Разом</i>	<i>36</i>	<i>112</i>

ПЛАН І ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ЕМА 1: СПЕЦІАЛЬНІ ЗНАННЯ ТА ФОРМИ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ У СУДОЧИНСТВІ

(2 год.)

Практичне заняття №1

П л а н

1. Поняття та сутність спеціальних знань.
2. Форми використання спеціальних знань у судочинстві.
3. Генеза використання спеціальних знань у судочинстві України
4. Напрямки використання спеціальних знань у зарубіжних країнах.
5. Сучасна система суб'єктів судово-експертної діяльності в зарубіжних країнах.
6. Міжнародне співробітництво у галузі судової експертизи.

На занятті студенти обговорюють питання плану, вирішуючи запропоновані нижче фабули.

Ф а б у л и

1. 27 квітня 2020 року близько 21 год. в стані алкогольного сп'яніння гр. А. з метою вбивства своєї дружини поклав у сумку обріз мисливської рушниці і поїхав в с. Стецьки Старокостянтинівського району. Близько 23 год. 25 хв. гр. А. зайшов на подвір'я домогосподарства батьків дружини та діставши для стрільби обріз мисливської рушниці, постукав у віконне скло. На стук з веранди на ганок будинку вийшла дружина. З метою позбавлення її життя гр. А відразу ж, фактично впритул, зробив постріл у ліву частину грудної клітки дружини. Внаслідок отриманого вогнепального поранення вона померла на місці події. У слідчого виникла необхідність призначення ряду судових експертиз.

Вкажіть, які саме види судових-експертиз та до яких судово-експертних установ потрібно звернутися слідчому? Обґрунтуйте своє

рішення.

2. У гр. Б., якого затримано за підозрою у вчиненні вбивства було вилучено чотири паспорти на різні прізвища. Під час огляду цих паспортів слідчий висунув припущення, що на фотокартках зображена одна й та сама особа. Було прийнято рішення про залучення судового експерта для проведення портретної експертизи.

*До якої судово-експертної установи потрібно звернутися слідчому?
Які питання необхідно поставити експерту?*

Список додаткової літератури

1. Демидова Є.Є. Тактика допиту обізнаних осіб : монографія / за ред. В. Ю. Шепітька ; НУ ЮАУ ім. Ярослава Мудрого. Київ : Апостіль, 2013. 232 с.

2. Експертизи у судочинстві України : наук.-практ. посіб. за заг. ред.: В. Г. Гончаренка та І. В. Гори ; Акад. адвокатури України. Київ : Юрінком Інтер, 2017. 504 с.

3. Романюк Б. В. Сучасні теоретичні та правові проблеми використання спеціальних знань у досудовому слідстві : монографія. Київ: НАВС, 2002. 196 с.

4. Шепітько В. Ю. Судова експертиза та судово-експертна діяльність: погляд крізь призму думок судових експертів. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. 2023. Вип. 1(30). С. 12-22

ТЕМА 2: ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ ПРО СУДОВУ ЕКСПЕРТИЗУ

(2 год.)

Практичне заняття №2

П л а н

1. Конституційні приписи щодо визначення основних засад проведення судових експертиз.
2. Основні положення Закону України «Про судову експертизу».
3. Процесуальне законодавство України у галузі судової експертизи
4. Підзаконні нормативно-правові акти у галузі судової експертизи.
5. Міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України у галузі судово-експертної діяльності.
6. Перспективне законодавство України про судову експертизу.
7. Законодавчо визначена система суб'єктів судово-експертної діяльності та державних спеціалізованих експертних установ.

На занятті студенти обговорюють питання плану, вирішуючи запропоновані нижче фабули.

Ф а б у л и

1. Двері ювелірної крамниці «Золотий вік» було зірвано у результаті вибуху вибухового пристрою невстановленого походження. Біля дверей у торговельному залі було виявлено металеві уламки та залишки вибухового пристрою. Скло вітрин розбито. На частині скла однієї з вітрин виявлено декілька волокон чорного кольору та сліди пальців рук. Всі виявлені об'єкти та сліди зафіксовано, вилучено та направлено для проведення судових експертиз.

Які види судових експертиз необхідно призначити слідчому? Якими нормативно-правовими актами визначено порядок їх проведення та права і обов'язки судових експертів?

2. При проведенні огляду автомобіля «Hyundai New Elantra» у правому передньому крилі виявлено наскрізне пошкодження круглої форми. Навколо отвору поясок темного кольору шириною 2 мм.

До якої судово-експертної установи потрібно звернутися слідчому для залучення судового експерта у галузі судової балістики?

Список додаткової літератури

Основи судової експертизи : навч. посіб. для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліф. судового експерта / авт.-уклад. : Л. М. Головченко, А. І. Лозовий та ін. Харків : Право, 2016. 928 с.

Закон України «Про судову експертизу» URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>

Наказ МЮ України № 53/5 від 08.10.98 «Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень»

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>

Про затвердження Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 03.11.2015 р. № 1343, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 06 листопада 2015 р. за № 1390/27835 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15#Text>.

Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень в системі Служби безпеки України: Наказ Центрального управління Служби безпеки України від 29.05.2015 р. № 371, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 22.06.2015 р. за № 738/27183. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0738-15#Text>.

Про затвердження Інструкції про поводження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України: наказ МВС України від 19.08.2019 р. № 691, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 04.10.2019 р. за № 1081/34052 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-19#Text>.

Про затвердження та введення в дію Інструкції про порядок вилучення, обліку, зберігання та передачі речових доказів у кримінальних справах, цінностей та іншого майна органами дізнання, досудового слідства і суду (в

новій редакції): наказ Генерального прокурора України, Державної податкової адміністрації України, Верховного Суду України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної судової адміністрації України від 27.08.2010 р. N 51/401/649/471/23/125 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0051900-10#Text>.

ТЕМА 3: СУДОВИЙ ЕКСПЕРТ ЯК СУБ'ЄКТ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

(2 год.)

Практичне заняття №3

П л а н

1. Професіограма судового експерта.
2. Підготовка й атестація судового експерта.
3. Державний Реєстр атестованих судових експертів.
4. Права та обов'язки судового експерта.
5. Відповідальність судового експерта.
6. Обставини, що забороняють участь особи як експерта в судочинстві.
7. Гарантії незалежності судового експерта та правильності його висновку.
8. Правові відносини судового експерта з особами або органами, що його залучили, суддею, судом.

На занятті студенти обговорюють питання плану, вирішуючи запропоновані нижче фабули.

Ф а б у л и

1. 20 липня 2021 року приблизно о 16 годині у лісосмузі неподалік дитячого табору «Сіновал» гр. Б незаконно вилучив шляхом зривання частини рослини коноплі, які в подальшому висушив, подрібнив та зберігав

при собі для власного вживання шляхом куріння, без мети збуту до моменту затримання працівниками СРПП ВП №5 Рівненського РУП ГУНП в Рівненській області згідно ст. 260 КУпАП 22.07.2021 за адресою с. Тарасово, вул. Шевченка, Рівненської області, неподалік магазину «Ганна». Під час проведення поверхневої перевірки згідно ст. 34 Закону України «Про національну поліцію» у гр. Б. було виявлено та вилучено особливо небезпечний наркотичний засіб канабіс загальною масою 12,900 г. (в перерахунку на висушену речовину). Згідно до висновку експерта вилучена речовина рослинного походження є особливо небезпечним наркотичним засобом канабісом загальною масою 12,900 г. (в перерахунку на висушену речовину), яка відноситься до особливо небезпечних наркотичних засобів, обіг яких заборонено відповідно до списку 1 таблиці 1 Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затверджених Постановою Кабінету Міністрів № 770 від 06.05.2000.

На які запитання може надати відповідь судовий експерт? Назвіть права та обов'язки судового експерта.

2. До автомобіля підприємця К. було підкинута вибуховий пристрій. У призначений час за відсутності підприємця К. вибуховий пристрій спрацював. Слідчий залучив судових експертів для проведення експертиз.

Назвіть види судових експертиз, що необхідно провести за даним кримінальним провадженням? Охарактеризуйте взаємодію судового експерта з особами або органами, що його залучили.

Список додаткової літератури

Закон України «Про судову експертизу»
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>

Судові експертизи в процесуальному праві України : навч. посіб. / кол. авт.: Н. В. Нестор, О. Г. Рувін та ін. Київ : Ліра-К, 2019. 424 с.

Наказ МЮ України № 53/5 від 08.10.98 «Про затвердження Інструкції

про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень»

<https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/z0705-98#Text>

**ТЕМА 4: НАУКОВО-ДОСЛІДНІ УСТАНОВИ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ
МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТИ СУДОВО-
ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
(2 год.)**

Практичне заняття №4

П л а н

1. Історія створення та розвитку науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України.
2. Мета і предмет діяльності науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України.
3. Завдання та функції науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України.
4. Повноваження науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України.
5. Організаційна структура науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України.
6. Наукові й практичні здобутки, перспективні розробки науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України.

На занятті студенти обговорюють питання плану, вирішуючи запропоновані нижче фабули.

Ф а б у л и

1. При проведенні обшуку у квартирі гр. А. в упаковці з під дитячого конструктора був знайдений металевий предмет, конструктивно схожий на ручну вогнепальну зброю (пістолет) та пакунок, у якому виявлено

шість патронів. У слідчого виникла необхідність звернутися до судового експерта для дослідження вогнепальної зброї та бойових припасів до неї.

До якої судово-експертної установи необхідно звертатися слідчому? На які запитання може надати відповідь судовий експерт у галузі судової балістики?

2. 17 червня 2019 року близько 05 год. 10 хв. працівниками УПП в м. Харкові ДПП України на автодорозі поблизу вул. Золочівської, 28 А, було зупинено автомобіль "Land Rover Range Rover" моделі "Avtobiography", чорного кольору, в якому знаходилися мішки білого кольору із твердими органічними сполуками схожими на сирець бурштину всередині.

Який вид експертизи слід призначити? До якої експертної установи звернутися? Які запитання слід поставити судовому експерту?

Список додаткової літератури:

Основи судової експертизи : навч. посіб. для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта / авт.- уклад.: Л. М. Головченко, А. І. Лозовий, Е. Б. Сімакова-Єфремян та ін. Харків : Право, 2016. 928 с.

Харківський науково-дослідний інститут судових експертиз м. Засл. проф. М. С. Бокаріуса Міністерства юстиції України - 95 років сумлінного служіння істині = Non. Prof. M. S. Bokarius Kharkiv research institute of forensic examinations of the ministry of justice of Ukraine-95 years of conscientious serving the truth / уклад. О. М. Ключев та ін. Харків : Золоті сторінки, 2018. 191 с.

До 150-річчя з дня народження Заслуженого професора Миколи Сергійовича Бокаріуса : монографія / редкол.: О. М. Ключев та ін. Харків : НДІ суд. експертиз ім. М. С. Бокаріуса : Промінь, 2019. 176 с.

**ТЕМА 5: ЕКСПЕРТНА СЛУЖБА МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ
СПРАВ ЯК СУБ'ЄКТ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.**

(2 год.)

Практичне заняття №5

П л а н

1. Правовий статус, основні завдання та повноваження Експертної служби МВС
2. Організаційна структура Експертної служби МВС
3. Порядок набуття статусу судового експерта. Реєстр атестованих судових експертів Експертної служби МВС
4. Види судових експертиз, що проводяться Експертною службою МВС.
5. Порядок проведення експертизи.
6. Наукові й практичні здобутки Експертної служби МВС.
7. Роль інспектора-криміналіста в розслідуванні кримінальних правопорушень.

На занятті студенти обговорюють питання плану, вирішуючи запропоновані нижче фабули.

Ф а б у л и

1. У Харкові в ніч на 26 червня 2017 р. в ході конфлікту на Сумській вулиці від ножових поранень загинув чоловік. У ніч на 26 червня патрульним надійшов виклик по спецлінії 102 про чоловіка, який лежить біля одного з будинків на вулиці Сумській. На місці поліція виявила закривавленого чоловіка з пораненнями, схожими на ножі, врятувати життя потерпілого не вдалося. Очевидці розповіли подробиці конфлікту і повідомили прикмети злочинця. За описом прикмет патрульні затримали підозрюваного К.. Відкрито кримінальне провадження за ст.115 ч.1 КК. У підозрюваного виявлено ніж.

Допомогу яких спеціалістів повинен використовувати слідчий під час

огляду місця події? За даними Реєстру атестованих судових експертів знайти судового експерта - фахівця державної спеціалізованої судово-експертної установи МВС України з чинним свідоцтвом на право проведення за видом суд. експертизи "Експертиза зброї" та видом експертної спеціальності 3.3 "Дослідження холодної зброї". Отримати контактні дані експерта та отримати Картку атестованого судового експерта. Результати надати викладачу.

2. В приміщенні квартири у м. Харків по вул. Салтівське шосе, 258, кв. 120 шляхом проникнення через вікно була вчинена крадіжка. При огляді місця події на віконному склі були знайдені сліди папілярних візирунків. Внаслідок проведених оперативно-розшукових заходів було затримано підозрюваного К.

Допомогу яких спеціалістів повинен використовувати слідчий під час огляду місця події? За даними Реєстру атестованих судових експертів знайти судового експерта - фахівця державної спеціалізованої судово-експертної установи МВС України з чинним свідоцтвом на право проведення за видом суд. експертизи "Трасологічна експертиза" та видом експертної спеціальності 4.6 "Дактилоскопічні дослідження". Отримати контактні дані експерта та отримати Картку атестованого судового експерта. Результати надати викладачу.

3. У результаті грубого порушення правил дорожнього руху у м. Харкові на перехресті вулиць Білгородське шосе та Комуни сталося зіткнення двох легкових автомобілів. Постраждали п'ять осіб були негайно відправлені у лікарню. Транспортні засоби істотно пошкоджені.

Допомогу яких спеціалістів повинен використовувати слідчий під час огляду місця події? Які науково-технічні засоби може використовувати спеціаліст для виявлення і фіксації доказів? Чи є підстави для залучення спеціалізовано пересувної лабораторії? За даними Реєстру атестованих судових експертів знайти судового експерта - фахівця державної

спеціалізованої судово-експертної установи за відповідним видом судової експертизи та експертної спеціальності, отримати Картку атестованого судового експерта. Результати надати викладачу.

Список додаткової літератури

Про затвердження Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 03.11.2015 р. № 1343, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 06 листопада 2015 р. за № 1390/27835 ШБ: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15#Text>.

Про затвердження Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події: Наказ МВС України від 03.11.2015 № 1339. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1392-15#Text>.

Про організацію діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України: Наказ МВС України від 06.07.2017 № 570, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 27.07.2017 р. за № 918/30786. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0918-17#Text>.

Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: Наказ МВС України від 07.07.2017 № 575. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17#Text>.

Про затвердження Порядку спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами: наказ МВС України від 24.07.2017 р. № 621, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 14.08.2017 р. за № 998/30866 ЦКВ

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0998-17#Text>.

Про затвердження Інструкції про поводження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України: наказ МВС України від 19.08.2019 р. № 691, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 04.10.2019 р. за № 1081/34052 ЦКВ

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-19#Text>.

Про затвердження Інструкції із застосування органами та підрозділами поліції технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису: Наказ МВС України від 18.12.2018 р. № 1026, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 11.01.2019 р. за № 28/32999 ЦКВ

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0028-19#Text>.

Про затвердження та введення в дію Інструкції про порядок вилучення, обліку, зберігання та передачі речових доказів у кримінальних справах, цінностей та іншого майна органами дізнання, досудового слідства і суду (в новій редакції): наказ Генерального прокурора України, Державної податкової адміністрації України, Верховного Суду України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної судової адміністрації України від 27.08.2010 р. N 51/401/649/471/23/125 ЦКВ

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0051900-10#Text>.

Патик А.А. Статус, повноваження та відповідальність спеціаліста й інспектора-криміналіста в кримінальному процесі. 2017. Електронний репозитарій НАВС. ЦКБ:

<http://elar.naiu.kiev.ua/handle/123456789/2402?mode=full>

Щербаковський М.Г. Проведення та використання судових експертиз у кримінальному провадженні Монографія. - Харків: В деле, 2015. - 560 с.

**ТЕМА 6: ЕКСПЕРТНІ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ,
ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ТА
МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТИ СУДОВО-
ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.**

(2 год.)

Практичне заняття №6

П л а н

1. Правовий статус, основні завдання та повноваження Експертної служби Служби безпеки України. Структура служби, види судових експертиз, що проводяться.

2. Правовий статус, основні завдання та повноваження Експертної служби Державної прикордонної служби України. Структура служби, види судових експертиз, що проводяться.

3. Правовий статус, види судових експертиз, що проводяться Експертною службою Міністерства оборони України.

Лабораторна робота № 1

У позааудиторний час за однією з наведених фабул письмово визначте комплекс судових експертиз, необхідних для розслідування кримінального правопорушення. За даними Реєстру атестованих судових експертів знайти судового експерта за відповідним видом судової експертизи та експертної спеціальності, отримати Картку атестованого судового експерта.

Ф а б у л и

1. Служба безпеки України викрила групу осіб, які намагалися завдати бюджету України збитки в особливо великих розмірах. Ділки хотіли уникнути сплати податків від продажу агрофірми на Сумщині, в яку входили 6,5 тис. га землі. За попередніми висновками, від оборудки державний бюджет недоотримав 66,2 млн грн. Наразі для відшкодування завданих державі збитків судові органи наклали арешт на майно та кошти

правопорушників.

Тривають слідчі дії для встановлення і притягнення до відповідальності всіх осіб, причетних до протиправної діяльності. За даними досудового розслідування, керівництво регіональних агрофірм продало свої підприємства за понад 350 млн грн. Але замість обов'язкової сплати податків на суму 66,2 млн грн зловмисники вирішили вивести ці кошти у тінь. Для цього вони нібито інвестували 66,2 млн грн у спеціально створені фірми. Потім ці кошти провели через низку фірм-прокладок і нарешті «легалізували» їх через купівлю елітної нерухомості та автомобілів преміум-класу. Під час санкціонованих обшуків в офісах комерційних структур і за місцями проживання організаторів схеми правоохоронці вилучили: офіційну документацію та чорнову бухгалтерію; мобільні телефони та комп'ютерну техніку; банківські картки із доказами протиправної діяльності. У межах кримінального провадження організатору протиправної схеми повідомлено про підозру за ч. 3 ст. 209 та ч. 3 ст. 212 (легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, а також ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) Кримінального кодексу України. Оскільки особа переховується від слідства, то її оголошено у розшук.

Заходи із припинення протизаконної діяльності проводили співробітники СБУ у Сумській області спільно зі слідчими Нацполіції та співробітниками Державної податкової служби під процесуальним керівництвом Офісу Генерального прокурора.

2. До Головного експертно-криміналістичного центру Держприкордонслужби України звернувся слідчий відділу Національної поліції одного з районів столиці з проханням провести експертизу двох паспортів. За попередньою оцінкою, документи громадян Азербайджану та Грузії мали підроблені відмітки про перетинання кордону.

3. 36-річний громадянин Таджикистану намагався скористатися підробленим документом, що прямував на в'їзд в Україну через пункт пропуску «Рава-Руська». Прикордонники встановили, що дві відмітки

Держприкордонслужби у його паспортному документі, які б мали свідчити про перебування іноземця на території нашої держави, не відповідають встановленому зразку. У діях як іноземця вбачаються ознаки правопорушення, передбаченого ст. 358 ККУ «Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, їх збут, використання підроблених документів». Іноземцеві довелося вибути до відділку Нацполіції. Його паспорт вилучили для проведення експертизи та прийняття правового рішення.

4. Директор департаменту капітального будівництва Донецької ОДА безпідставно прийняв виконані роботи із зведення інженерних фортифікаційних споруд (бліндажів) на території проведення АТО (ООС) в Донецькій області, що не відповідали проектній документації на їх будівництво. У зв'язку з чим була проведена комплексна судова експертиза вказаних інженерних фортифікаційних споруд. Судовими експертами встановлено, що збудований взводний опорний пункт не відповідає вимогам будівництва військових фортифікаційних споруд. Крім того, встановлено, що бліндажі, призначені для укриття особового складу взводного опорного пункту, у випадку атаки з використанням важкого озброєння, не виконали б функції захисту. Також було встановлено, що певна посадова особа внесла зміни до проектно-кошторисної документації із зведення опорних пунктів (бліндажів) на території проведення АТО (ООС) в Донецькій області, в результаті чого підрядники збудували взводні опорні пункти з матеріалів, які з військової точки зору, не придатні для цього типу споруд.

Список додаткової літератури

Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень в системі Служби безпеки України: Наказ Центрального управління Служби безпеки України від р. № 371, зареєстрований в Міністерстві юстиції України за № 738/27183. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0738-15#Text>.

Про затвердження Порядку спільних дій Національної поліції України,

Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами: наказ МВС України від 24.07.2017 р. № 621, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 14.08.2017 р. за № 998/30866 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0998-17#Text>

Комаха В.О., Стрілець Г.О. Судово-експертні установи в системі Міністерства оборони України. *Актуальні проблеми держави і права* 2005. № 26. DOI: <https://doi.org/10.32837/apdp.v0i26.1894>

Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України: Наказ Міністра оборони України від 14 серпня 2008 року N 402. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1109-08#Text>

Положення про Головний експертно-криміналістичний центр Державної прикордонної служби України: Наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 11.08.2010 № 617. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0770-10#Text>

Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 18.11.2013 № 1109 «Про затвердження Інструкції про порядок проведення судових експертиз та експертних досліджень паспортних документів Головним експертно-криміналістичним центром Державної прикордонної служби України» зареєстрований у Міністерстві юстиції України 09.12.2013 за № 2086/24618.

Наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України від 23.11.2010 № 891 «Про затвердження Положення про Експертно-кваліфікаційну комісію та атестацію судових експертів Державної прикордонної служби України» зареєстрований в Міністерстві юстиції України 10.12.2010 за № 1246/18541.

ТЕМА 7: НАУКОВО-ДОСЛІДНІ УСТАНОВИ СУДОВИХ

ЕКСПЕРТИЗ, СУДОВО-МЕДИЧНІ ТА СУДОВО-ПСИХІАТРИЧНІ УСТАНОВИ МІНІСТЕРСТВА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТИ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

(2 год.)

Практичне заняття №7

П л а н

1. Мережа установ судово-медичної експертизи України.
2. Види судово-медичних експертиз.
3. Правові підстави та науково-методичне керівництво системою установ судово-медичної експертизи.
4. Система державних спеціалізованих судово-психіатричних установ Міністерства охорони здоров'я України.
5. Правові підстави та науково-методичне керівництво системою судово-психіатричних установ України.

На занятті студенти обговорюють питання плану, вирішуючи запропоновані нижче фабули. визначте комплекс судових експертиз, необхідних для розслідування кримінального правопорушення. За даними Реєстру атестованих судових експертів знайти судового експерта за відповідним видом судової експертизи та експертної спеціальності, отримати Картку атестованого судового експерта.

Ф а б у л и

1. 28.01.2017 у. м. Куп'янськ близько 01:00 раніше судимі, нетверезі 26- річний Олександр та 20-річний Максим жорстоко побили випадкового перехожого на зупинці. Один з чоловіків почав бити 21-річного потерпілого по голові, а його товариш спостерігав, щоб їх дії ніхто не помітив. Зупинили рецидивістів двоє студентів із сусіднього гуртожитку, які побачили бійку у вікно і почали кричати. Вахтер гуртожитку викликала поліцію. В цей час чоловіки, скориставшись беспорядним станом потерпілого, обшукали кишені жертви, забрали його телефон і паспорт і зникли. В наслідок негайно проведених оперативних заходів злочинці були затримані. На кросівках,

вилучених у Олександра, була виявлена кров людини. Під час затримання за місцем мешкання підозрюваного Олександра. було проведено обшук, де у ванній у тазу з водою було виявлено речі потерпілого: куртка чорного кольору з вставками синього та сірого кольору, джинси синього кольору, штани спортивні сірого кольору, вітровка чорного кольору. В коридорі було виявлено чоботи з камуфляжними вставками. Також виявлено картку ПриватБанку, спортивну сумку, телефон Nokia. На джинсових брюках Олександра, які були вилучені при обшуку була виявлена кров людини. Через отримані травми хлопець три тижні провів у комі. Лікарі провели п'ять надскладних операцій, внаслідок травм потерпілий став інвалідом.

2. До прокуратури м. Харкова звернулася гр. О. щодо вимагання у неї грошових коштів за надання медичних послуг. Так, гр. О. пояснила, що протягом січня 2021 року вона проходила обстеження в Інституті хірургії та трансплантології у завідувача відділу трансплантації та хірургії гр. Л., в результаті якого їй було поставлено діагноз рак печінки. Під час кожного прийому гр. Л. вимагав оплати за надання медичної допомоги, повідомляючи останнього про те, що за проведення своєї консультації останній має сплатити йому 5 000 грн. Гр. О. усвідомлюючи, що в разі ненадання нею цієї суми, не отримає у подальшому кваліфіковане лікування, передавала зазначену суму частками. 10.05.2021 гр. Л. запропонував лікування її хвороби шляхом проведення операції з трансплантації печінки при цьому зазначивши, що в разі не проведення цієї операції її стан здоров'я може найближчим часом погіршитись та призвести до смерті, у зв'язку з чим запропонував сплатити йому за операцію та подальше проходження лікування 40 000 доларів США.

Список додаткової літератури

Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. ЦКБ:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>

Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України

від 19.11.1992 р. № 2801-ХП. ШБ: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.

Про психіатричну допомогу: Закон України від 22.02.2000 р. № 1489-ШБ: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/1489-14#Text>

Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.1995 р. № 6. ЦКБ: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/z0248-95#Text>.

Про затвердження Порядку проведення судово-психіатричної експертизи: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 08.05.2018 № 865. URL: <https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/z0719-18#Text>.

Порядок проведення атестації працівників установ, в яких проводяться судово-медичні експертизи, для присвоєння (підтвердження) кваліфікації судового експерта: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 20 липня 2018 року №1361. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1192-18#Text>

Про затвердження Порядку проведення атестації та присвоєння кваліфікації судового експерта і кваліфікаційних класів судово-психіатричним експертам та позбавлення кваліфікації судового експерта і кваліфікаційних класів судово-психіатричних експертів: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 02.08.2017 № 889. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1060-17#Text>

Інструкція про проведення судово-медичної експертизи: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.95 № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0254-95#Text>.

Положення про бюро судово-медичної експертизи управлінь охорони здоров'я обласних виконавчих комітетів та республіканське бюро (Автономної Республіки Крим): Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.95 № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0258-95#Text>.

Постанова Верховного Суду від 30 березня 2020 року у справі № 462/3998/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88602292#>

Інститут психіатрії, судово-психіатричної експертизи та моніторингу наркотиків Міністерства охорони здоров'я України. URL: <https://cmhmda.org.ua>

Використання ДНК-аналізу у судово-медичних експертизах речових доказів та експертизах спірного батьківства (материнства, підміни дітей) : методичні рекомендації / укладачі: В. Г. Бурчинський, Т. В. Хохолева, А. П.

Дем'янчук та ін. Київ : Міністерство охорони здоров'я України, Український центр наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи. 2012. 32 с.

**ТЕМА 8: СУДОВІ ЕКСПЕРТИ, ЯКІ НЕ Є ПРАЦІВНИКАМИ
ДЕРЖАВНИХ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ УСТАНОВ, ТА ІНШІ ФАХІВЦІ
(ЕКСПЕРТИ) З ВІДПОВІДНИХ ГАЛУЗЕЙ ЗНАНЬ ЯК СУБ'ЄКТИ
СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.**

(2 год.)

Практичне заняття №8

П л а н

1. Правові та організаційні засади здійснення експертної діяльності.
2. Обмеження права проведення експертиз певних класів.
3. Порядок отримання права на здійснення судово-експертної діяльності.
4. Види судових експертиз, що проводяться фахівцями, які не є працівниками державних спеціалізованих установ.
5. Особливості залучення до судово-експертної діяльності інших фахівців з відповідних галузей знань, які відсутні в державних спеціалізованих установах (як правило, комплексних судових експертиз у разі потреби в спеціалістах певних галузей знань, які відсутні в державних спеціалізованих установах).

6. Судово-експертні установи приватної форми власності.

На занятті студенти обговорюють питання плану, вирішуючи запропоновані нижче фабули.

Ф а б у л и

1. В провадженні господарського суду міста Києва розглядається справа №910/23692/16 за позовом Публічного акціонерного товариства "Київенерго" до Житлово-будівельного кооперативу "Академічний-14" про стягнення грошових коштів за договором № 530047 на постачання теплової енергії у гарячій воді на суму 490 006.41 грн.

Ухвалою Господарського суду міста Києва від 27.04.2017 року у справі № 910/23692/16 призначено судово-економічну експертизу, проведення якої доручено Київському науково-дослідному інституту судових експертиз, на вирішення експертів поставлено наступне питання: Чи підтверджується документально заборгованість ЖБК "Академічний-14" перед Публічним акціонерним товариством "Київенерго" за договором на постачання теплової енергії у гарячій воді № 530047 від 01.10.2014 року за спірний період з 01.10.2014 року по 01.07.2015 року та в якому розмірі? Як вбачається з висновку експерта за результатами проведення судово-економічної експертизи від 19.12.2017 р. № 15201/17-45, складеного судовим експертом Київського науково-дослідного інституту судових експертиз Борщевською Ю.Г., заборгованість ЖБК "Академічний-14" перед ПАТ "Київенерго" за постачання теплової енергії у період з 01.10.2014р. по 01.07.2015р. згідно договору №530047 від 01.10.2014р. документально підтверджується у розмірі 490 006,41 грн. В той же час, у ЖБК "Академічний-14" документально підтверджується переплата по здійснених на рахунок КП "ЖЕО-112 Голосіївського району" платежах за "житлово-комунальні послуги" на суму 303 349,50 грн.

У судовому засіданні 06.03.2018 представником відповідача було

надано висновок експерта № 2448 від 05.03.2018 р. за результатами проведення економічної експертизи, складений експертом Київської незалежної судово-експертної установи, яким було встановлено наступне:

а. З урахуванням наявних матеріалів наданих для експертного дослідження, заборгованість ЖБК "Академічний -14м перед ПАТ "Київенерго" за договором № 530047 від 01.10.2014 р. на постачання теплової енергії у гарячій воді за період з 01.10.2014 р. по 30.03.2016 р. документально підтверджується у сумі 46 115,59 грн.

б. Загальна сума грошових коштів, яка на виконання умов п. 10 Додатку № 2 до Договору № 530047 від 01.10.2014 р. надійшла на розрахунковий рахунок № НОМЕР_1 ПАТ "Київенерго" від ЖБК "Академічний-14" в рахунок оплати теплової енергії для потреб населення за період жовтень 2014 - березень 2016 р. становить 484 956,87 грн., що підтверджено відповідними платіжними документами та банківськими виписками.

Відповідач, заперечуючи проти позовних вимог, не погодився з вказаним позивачем розрахунком спожитих комунальних послуг за спірний період та 08.02.2018р. через відділ діловодства господарського суду від представника відповідача за первісним позовом надійшло клопотання про призначення у справі повторної судової комісійної експертизи. Ухвалою від 28.03.2018 року було зазначено наступне: «Дослідивши матеріали справи та заслухавши правові позиції сторін, суд дійшов висновку, що для всебічного та об'єктивного з'ясування спірних правовідносин у справі № 910/23692/16, а також юридичної оцінки достеменності посилань позивача та відповідача, враховуючи наявність у матеріалах справи двох висновків експертів, які суперечать один одному, необхідним є призначення у справі комісійної експертизи. Відповідно до ч. 3 ст. 99 ГПК України при призначенні експертизи судом експерт або експертна установа обирається сторонами за взаємною згодою, а якщо такої згоди не досягнуто у встановлений судом строк, експерта чи експертну установу визначає суд. З урахуванням обставин

справи суд має право визначити експерта чи експертну установу самостійно. У разі необхідності може бути призначено декілька експертів для підготовки одного висновку (комісійна або комплексна експертиза). Враховуючи вище викладене, суд вважає за необхідне задовольнити клопотання Житлово-будівельного кооперативу “Академічний-14” та призначити у справі № 910/23692/16 комісійну експертизу, проведення якої доручити атестованому судовому експерту Б. (Київський науково-дослідний інститут судових експертиз) та атестованому судовому експерту С. (ТОВ «Київська незалежна судово-експертна установа»).

Чи обґрунтованою позиція господарського суду?

(<https://reyestr.court.gov.ua/Review/83258544>)

Проаналізуйте правовий статус ТОВ «Київська незалежна судово-експертна установа» URL: <https://kise.ua/>

2. На підставі виданого Головним управлінням ДФС у Дніпропетровській області направлення №10466 від 28.07.2017р. та наказу Головного управління ДФС у Дніпропетровській області № 3987-п від 25.07.2017р., фахівцем Західно-Донбаської ОДПІ була проведена документальна позапланова виїзна перевірка ПАТ «МЗ «Лазер» з питань дотримання вимог податкового та валютного законодавства за період з 01.11.2016р. по 30.11.2016р., за результатами якої податковим органом складено Акт №9353/04-6-14-19-14340684 від 18.08.2017р. (далі- акт перевірки).

За підсумками проведеної перевірки податковим орган дійшов до висновку щодо порушення підприємством:

- пунктів 44.1, 44.2 статті 44, підпункту 134.1.1 пункту 134.1 статті 134, статті 135 Податкового кодексу України, пунктів 1, 2 статті 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» №996- XI від 16.07.1999р. та пунктів 2.1, 2.2, 2.4, 2.15, 2.16 Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженого наказом

Міністерства фінансів України від 24 травня 1995 р. №88, в результаті чого платником занижено податок на прибуток на загальну суму 117 000, 00 грн.;

- пункту 44.1 статті 44, пунктів 198.1, 198.3, 198.6 статті 198 Податкового кодексу України, пунктів 1, 2 статті 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» №996-XI від 16.07.1999р. та пунктів 2.1, 2.2, 2.4, 2.15, 2.16 Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затвердженого наказом Міністерства фінансів України №88 від 24 травня 1995 року, в результаті чого занижено податок на додану вартість на загальну суму 610 707,00 грн.

06.12.2017 року Приватне акціонерне товариство "Макіївський завод "Лазер" звернулось до Дніпропетровського окружного адміністративного суду із адміністративним позовом до Західно-Донбаської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління ДФС у Дніпропетровській області, Головного управління ДФС у Дніпропетровській області, у якому позивач просило суд:

- визнати протиправним та скасувати податкове повідомлення-рішення Головного управління ДФС у Дніпропетровській області №0014311419 від 12.09.2017 року щодо збільшення грошового зобов'язання Приватному акціонерному товариству "Макіївський завод "Лазер" на 117 000, 00 грн. за основним платежем;

- визнати протиправним та скасувати податкове повідомлення-рішення Головного управління ДФС у Дніпропетровській області №0014321419 від 12.09.2017 року, яким платнику збільшено суму грошового зобов'язання на 610 707, 00 грн. за основним платежем та 305 353, 50 грн. за штрафними санкціями;

- визнати протиправним та скасувати рішення Головного управління ДФС у Дніпропетровській області щодо збільшення штрафної санкції по податковому повідомленню-рішенню Західно-Донбаської об'єднаної державної податкової інспекції Головного управління ДФС у

Дніпропетровській області №0014311419 від 12.09.2017 року на 305 353, 50 грн. (справа №804/8226/17)

Чи можливе в даному випадку залучення судового експерта для розв'язання питання, чи підтверджується документально та нормативно зазначене в акті ДФС заниження об'єкта оподаткування за відповідний період і донарахування до сплати податків до бюджету? За даними Реєстру атестованих судових експертів знайти судового експерта за відповідним видом судової експертизи та експертної спеціальності, отримати Картку атестованого судового експерта.

Список додаткової літератури

Закон України «Про судову експертизу» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>

Про затвердження Положення про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів: Наказ Міністерства юстиції України від 09.12.2014 № 2083/5. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1597-14#Text>.

Про затвердження Положення про базу даних реєстру атестованих судових експертів Експертної служби МВС: Наказ МВС України від 15.01.2018 № 19. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0146-18#Text>

Про затвердження Порядку ведення державного Реєстру атестованих судових експертів: Наказ Міністерства юстиції України від 29.03.2012 № 492/5. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0484-12#n52>

Реєстр атестованих судових експертів. URL: <http://rase.minjust.gov.ua>

Реєстр методик проведення судових експертиз <https://rmpse.minjust.gov.ua/>

Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових

експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 26.12.2012 № 1950/5). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>.

Сімакова-Єфремян Е. Б. Комплексні судово-експертні дослідження: теорія і практика : монографія. Харків : Право, 2016. 456 с.

ТЕМА 9: ПОНЯТТЯ І РОЛЬ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В СУЧАСНІЙ ПРАВОЗАСТОСОВНІЙ ПРАКТИЦІ.

(2 год.)

Практичне заняття №9

П л а н

1. Поняття судової експертизи.
2. Теоретичні основи судової експертизи. Окремі експертні теорії і вчення, їх роль у судово-експертній діяльності.
3. Предмет судової експерти.
4. Об'єкт судової експертизи.
5. Завдання судової експертизи.
6. Роль судової експертизи як засобу доказування.

Під час практичного заняття під керівництво викладача студенти обговорюють питання плану та використовують висновки судових експертиз, на основі яких розглядають завдання судових експертиз, значення встановлених фактів, їх практичну спрямованість.

Відповідно до умов кожної фабули: 1) визначити завдання судової експертизи; 2) запропонувати запитання, спрямовані на вирішення додаткових завдань.

Ф а б у л и

1. На підвір'ї приватного будинку при розслідуванні вбивства під час проведення огляду місця події виявлено стрілянну гільзу. З тіла потерпілого К. було вилучено кулю. Слідчий призначив експертизу зброї та слідів і обставин її використання. На розгляд експерта поставлено такі запитання: до якого виду, типу належить куля; з якого виду зброї міг бути здійснений постріл; чи не складала куля та гільза до пострілу один патрон?

2. Під час розслідування злочинного порушення правил безпеки дорожнього руху на проїзній частині поблизу виявленого трупа слідчий виявив сліди гальмування довжиною 7 м та уламки фарного розсіювача та бампера. У результаті розшуку встановлено автомобіль з розбитим фарним розсіювачем та деформованим бампером. Слідчий призначив судові експертизи. На розгляд експертам поставлено такі запитання: яка була швидкість транспортного засобу на момент гальмування; до якого виду (типу, моделі) належить транспортний засіб, уламки якого знайдені на місці події; чи належать уламки бампера та фарного розсіювача, знайдені на місці події, виявленому автомобілю? Які ознаки та механізм тілесних ушкоджень на тілі потерпілого? Чи є на одязі потерпілого сліди коліс транспортного засобу?

3. 31 грудня 2021 року у квартирі багатопверхового будинку по вул. Студентській було вчинено крадіжку з проникненням у житло. Під час огляду місця події слідчим було виявлено відбитки пальців рук на вимикачі світла, дверцятах шафи та сейфі. У вчиненні злочину підозрювались громадяни С. і Д. Слідчий дактилоскопіював зазначених осіб і направив відбитки їхніх пальців на дактилоскопічну експертизу.

Список додаткової літератури

Актуальні питання судової експертизи та криміналістики : зб. матлів міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди ювілеїв видатних учених: 95-річчя від дня народження Л. Ю. Ароцкера («Ароцкерівські читання») і 105-річчя від дня народження М. В. Салтевського (Харків, 19.05.2023). Харків : ННЦ «ІСЕ

ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», 2023. 360 с.

Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. / Нац. акад. прав. Наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2018. Т. 20: Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія. 952 с.

Основи судової експертизи : навчальний посібник для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта / авт.-уклад.: Л. М. Головченко, А. І. Лозовий, Е. Б. Сімакова-Єфремян та ін. Харків : Право, 2016. 928 с.

Яремчук В. О. Організація та тактика залучення спеціаліста при проведенні слідчих (розшукових) дій : монографія ; за ред. проф. Шепітька В. Ю. Харків : Вид. агенція «Апостіль», 2015. 228 с.

ТЕМА 10: КЛАСИФІКАЦІЯ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ

(2 год.)

Практичне заняття №10

П л а н

1. Наукові підстави для класифікації судових експертиз.
2. Класи, роди, види й підвиди судових експертиз.
3. Первинні, додаткові, повторні, комісійні та комплексні експертизи.
4. Судові експертизи *in vivo post mortem*.

Під час практичного заняття під керівництвом викладача студенти обговорюють питання плану та використовують висновки судових експертиз, на основі яких розглядають класи, роди, види, підвиди судових експертиз, визначають традиційні та нетрадиційні експертизи, розглядаються особливості повторної, додаткової, комісійної і комплексної експертизи.

Відповідно до умов кожної фабули визначити: клас, род, вид, підвид

судової експертизи, яку слід призначити.

Ф а б у л и

1. До чергової частини Індустріального ВП ГУНП в Харківській обл. 7 вересня 2020 року надійшло повідомлення про вчинення розбійного нападу із застосуванням вогнепальної зброї на ювелірний магазин по вул. Косарева. Охоронця К. у тяжкому стані до прибуття слідчого відправлено до лікарні. На місці події виявлено: сліди взуття, сліди рук, гільзи і сліди крові.

2. До Київського ВП ГУНП в Харківській обл. 5 квітня 2020 року надійшло повідомлення про наїзд автомобіля на невстановлену особу на вул. Героїв праці. До прибуття слідчо-оперативної групи на місце події потерпілого було доставлено до лікарні, автомобіль покинув місце ДТП у невідомому напрямку. Під час проведення огляду місця події виявлено: сліди протектора шин, сліди речовини бурого кольору, уламки фарного розсіювача, плями паливо-мастильної речовини, частинки фарби.

3. 21 квітня 2020 р. у підвальному приміщенні багатоповерхового будинку було вчинено зґвалтування дівчини. На одязі і тілі потерпілої також виявлено сліди від застосування холодної зброї. У підозрюваних гр. Савицького В.Ю. та Миронова П.Л. під час затримання «по гарячих слідах» вилучено складний ніж. Слідчий дактилоскопіював зазначених осіб, вилучив одяг потерпілої й підозрюваних та призначив судові експертизи.

Список додаткової літератури

Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України [від 26.12.2012 № 1950/5](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text)). ЦЕБ: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>.

Сімакова-Єфремян Е. Б. Комплексні судово-експертні дослідження:

теорія і практика: монографія. Харків : Право, 2016. 456 с.

Судові експертизи в процесуальному праві України: навчальний посібник ; за заг. ред. О. Г. Рувіна. Київ : Видавництво Ліра-К, 2019. 424 с.

Тіщенко В.В., Ріпенко А.І, Самойленко О.А. Судові експертизи у кримінальному провадженні : навчальний посібник. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 152 с.

Шепітько В., Шепітько М. Кримінальне право, криміналістика та судові науки: енциклопедія. Харків : Право, 2021. 508 с.

ТЕМА 11: ПОРЯДОК ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ

(2 год.)

Практичне заняття № 11

П л а н

1. Особи та органи, наділені правом на залучення експерта.
2. Структура й зміст документів про призначення експертизи.
3. Особливості формування питань на розгляд експерта.
4. Призначення та проведення первинних, додаткових, повторних, комісійних та комплексних експертиз.
5. Суб'єкти збирання та надання матеріалів для проведення експертизи.
6. Порядок збирання доказів, відібрання зразків, упакування й транспортування об'єктів експертного дослідження.

Під час практичного заняття під керівництвом викладача студенти обговорюють питання плану та складають фрагмент постанови про призначення судових експертиз за запропонованою фабулою.

Відповідно до умов кожної фабули: 1) визначити порядок збирання доказів, відібрання зразків, упакування й транспортування об'єктів експертного дослідження; 2) сформулювати запитання на розгляд експерта.

Ф а б у л и

1. 21 серпня 2020 р. до відділу поліції одного з районів м. Полтава звернулася гр-ка Петренко В. Г. із заявою про зникнення свого чоловіка, Петренка К. Л.. Він пішов рибалити і більше не повернувся додому. До заяви була додана його фотокартка. 30 серпня рибалка Нікіфіров П. Р. виявив у ставку труп чоловіка. Особа невідома. Громадянин Петренко В. Г. був пред'явлений цей труп для впізнання. Уважно роздивляючись труп, вона заявила, що обличчя особи схоже на обличчя її чоловіка, проте вік, на її думку, не відповідає віку її чоловіка. Слідчий вирішив призначити судову експертизу.

2. Під час розслідування крадіжки грошових цінностей з робочого столу в офісі приватної фірми по вул. Каразіна проведено огляд робочого місця власника. На столі серед різних паперів на договорі оренди складського приміщення від 3 червня 2018 р., обробленого дактилоскопічним порошком «Малахіт» за допомогою магнітної щітки, виявлено два сліди пальців рук.

3. Черговому Індустріального ВП ГУНП в Харківській обл. 15 серпня 2020 р. надійшло повідомлення про вчинення розбійного нападу на гр. Н. із застосуванням вогнепальної зброї у парку «Зелений гай». На місці події виявлено: сліди взуття, гільзи і сліди крові.

Список додаткової літератури

Про затвердження та введення в дію Інструкції про порядок вилучення, обліку, зберігання та передачі речових доказів у кримінальних справах, цінностей та іншого майна органами дізнання, досудового слідства і суду (в новій редакції): наказ Генерального прокурора України, Державної податкової адміністрації України, Верховного Суду України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Державної судової адміністрації України від 27.08.2010 р. N 51/401/649/471/23/125 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0051900-10#Text>.

Ястреб І. С., Чернявський А. І., Хажинський Р.М. Інформаційний збірник з питань правових та організаційних основ судово-експертної діяльності. Одеса : ТОВ «Hawk Holding», 2015. 228 с.

Особливості підготовки матеріалів для призначення судових експертиз : навчальний посібник для працівників правоохоронних органів / М-во юстиції України, Харків. наук.-дослід. ін-т судов. експертиз ім. М. С. Бокаріуса. Харків : ХНДІСЕ : Промінь, 2018. 180 с.

Кузнєцова Т.В., Смірнова С.І. Особливості підготовки матеріалів при призначенні судово-почеркознавчої експертизи: методичні рекомендації. Київ : Український науково-дослідний інститут спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України, 2019. 38 с.

Пиріг І. В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування : монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2015. 432 с.

Чорноус Ю. М. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів : монографія. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 492 с.

ТЕМА 12: ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ

(2 год.)

Практичне заняття №12

П л а н

1. Стадії експертного дослідження: структура, завдання та шляхи їх вирішення
2. Методи та методика експертного дослідження.
3. Особливості процесу дослідження при проведенні комісійних та комплексних судових експертиз.
4. Інформаційне та науково-технічне забезпечення проведення судових експертиз. Алгоритмізація та автоматизація процесів вирішення експертних завдань в судово-експертних установах.

5. Реєстр методик проведення судових експертиз.

Під час практичного заняття під керівництво викладача студенти обговорюють питання плану та використовують висновки судових експертиз, на основі яких визначають стадії та методи експертного дослідження.

Відповідно до умов кожної фабули визначити: 1) завдання та вид судової експертизи; 2) зміст кожної стадії експертного дослідження та який спосіб порівняльного дослідження має бути обраний екпертом; 3) чи достатньо для проведення цієї експертизи знань з однієї галузі

Ф а б у л и

1. До Національного наукового центру “Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса” для проведення експертного дослідження надійшли наступні об’єкти: системний блок комп’ютера, інсталяційний диск з драйвером принтера, з’єднувальні та мережеві кабелі, принтер, а також виготовлені за їх допомогою експериментальні у 7 примірниках та вільні зразки, із наданими для дослідження документами.

2. 17 грудня 2021 року у приватному будинку по вул. Депутатська виявлено труп громадянина М. з вогнепальним пораненням, поряд з ним на підлозі рушницю та стріляну гільзу. У сусідній кімнаті на тумбі - записку такого змісту: «Йду з життя з власної волі, нікого в цьому не звинувачую». Під час огляду місця події на тілі трупа виявлено чисельні синці. Слідчий вирішив перевірити, чи є М. автором і виконавцем тексту на виявленій записці, а також чи міг гр. М. самотійно завдати собі виявлене вогнепальне поранення.

3. До чергової частини Шевченківського ВП ГУНП у Харківській обл. звернувся із заявою власник транспортного засобу. Він повідомив, що напередодні ввечері він залишив власний автомобіль навпроти входу до багатоповерхового будинку, де проживає. Вранці,

вийшовши за машиною виявив, що транспортного засобу немає. Слідчий дослідивши файли камер відеоспостереження, встановив суттєві ознаки зовнішності злочинця. Після затримання підозрюваного у вчиненні незаконного заволодіння транспортним засобом, слідчий призначив експертизу.

Список додаткової літератури

Методика проведення експертних досліджень літературних творів наукового характеру / НДЦ суд. експертизи з питань інтелект. власності ; за наук. ред. О. В. Скрипнюк. Київ : НДЦСЕ з питань інтелект. власності, 2019. 85 с.

Науково-технічні засоби в експертній практиці: концептуальні заходи: Метод. посіб. / М-во внутр. справ. України; Держ. наук.-дослід. експерт.-криміналіст. центр /авт.-упоряд. С. І. Перлін, С. О. Шевцов. Харків : ФО-П Чальцев О. В., 2009. 152 с.

Цільмак О. М. Криміналістичні засоби та методи розкриття та розслідування кримінальних правопорушень: підручник. / кол. авт.: О. М. Цільмак, О. Є. Користін, О. С. Шаптала та ін. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2016. 302 с.

ТЕМА 13: ВИСНОВОК ЕКСПЕРТА У СИСТЕМІ ДОКАЗУВАННЯ (2 год.)

Практичне заняття №13

П л а н

1. Структура, зміст, форма та доказове значення висновку експерта.
2. Поняття експертної ініціативи, умови та порядок її реалізації.
3. Роль внутрішнього переконання експерта у формулюванні результатів експертного дослідження.
4. Підстави складання повідомлення про неможливість

надання експертного висновку.

5. Оцінювання та використання висновку експерта в різних видах судочинства, допомога спеціаліста.

6. Процесуальні аспекти допиту судового експерта в суді.

7. Експертні помилки та шляхи їх виправлення.

На занятті студенти обговорюють питання плану, вирішуючи запропоновані нижче фабули.

Ф а б у л и

1. За результатами проведеної автотехнічної експертизи експерт вказав у висновку експерта на факти, виявлені під час проведення експертизи, які не мають значення для справи, і стосовно яких йому не були поставлені питання, та на обставини, що сприяли (могли) сприяти вчиненню правопорушення.

Проаналізуйте окреслену ситуацію та надайте обґрунтований висновок стосовно того, чи повною мірою дії експерта відповідають поняттю експертної ініціативи.

2. Під час проведення судової почеркознавчої експертизи експерт порушив клопотання про надання йому додаткових матеріалів, однак протягом 45 календарних днів не отримав відповіді. Після цього він письмово повідомив орган, який призначив експертизу, про неможливість надання висновку.

Перерахуйте правові підстави для складання повідомлення про неможливість надання експертного висновку. Надайте правову оцінку діям експерта в описаній ситуації.

3. Під час розгляду цивільної справи одним з її учасників було надано висновок експерта у галузі права, який містив оцінку доказів, вказівки на достовірність одних і недостовірність інших доказів, переваги одних доказів над іншими, а також рекомендації, щодо того, яке рішення має бути прийнято за результатами розгляду справи. Суд оцінив висновок експерта у

галузі права разом з іншими доказами за правилами, встановленими ст. 89 ЦПК України.

Чи відповідають дії експерта в галузі права та суду вимогам чинного законодавства. Якщо ні, то яким чином і згідно яких законодавчих приписів повинен був діяти кожен і перелічених суб'єктів?

Список додаткової літератури

Експертизи у судочинстві України : наук.-практ. посіб. ; за ред. В. Г. Гончаренко, І. В. Гора. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 504 с.

Основи судової експертизи : навч. посіб. для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліфікацію судового експерта / авт.- уклад.: Л. М. Головченко, А. І. Лозовий, Е. Б. Сімакова-Єфремян та ін. Харків : Право, 2016. 928 с.

Постанова Пленуму Вищого господарського суду України «Про деякі питання практики призначення судової експертизи» від 23.03.2012 р. № 4.

ТЕМА 14: КОМПЛЕКСНЕ ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ РІЗНИХ ВИДІВ

(4 год.)

Практичне заняття №14

П л а н

1. Комплексне використання можливостей судових експертиз при розслідуванні вбивств.
2. Комплексне використання можливостей судових експертиз при розслідуванні дорожньо-транспортних подій.
3. Комплексне використання можливостей судових експертиз при розслідуванні екологічних кримінальних правопорушень.
4. Комплексне використання можливостей судових експертиз при

розслідуванні кримінальних правопорушень у банківській системі.

5. Комплексне використання можливостей судових експертиз при розслідуванні пожеж

На занятті студенти обговорюють питання плану, вирішуючи запропоновані нижче фабули.

Ф а б у л и

1. Гр. К. багаторазово розповсюджував в одній з груп соціальної мережі «ВКонтакте» публічні заклики та розповсюджував матеріали із закликами щодо зміни меж території України та порушення порядку, встановленого Конституцією України. Під час обшуку у нього було вилучено предмет, схожий на бойову гранату. Свідок А. повідомила, що К. ділився з нею своїми намірами відбутися на тимчасово окуповану територію України і воювати на стороні незаконних збройних формувань.

Визначити які судові експертизи і для вирішення яких саме питань доцільно призначити з метою розслідування цього кримінального правопорушення.

2. До Національної поліції надійшло повідомлення про те, що на території одного з машинобудівних заводів, розташованого у м. Дніпро, військовослужбовець Національної гвардії відкрив вогонь із автоматичної зброї. У результаті четверо військовослужбовців і одна цивільна жінка загинули на місці, ще п'ять осіб отримали поранення. Стрілець із автоматичною зброєю втік з місця злочину. Того ж дня його було затримано і взято під варту.

Визначити які судові експертизи і для вирішення яких саме питань доцільно призначити з метою розслідування цього кримінального правопорушення.

3. Співробітниками управління боротьби з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, ГУ ДПС в одній з областей України викрито схему формування суб'єктом господарювання фіктивного податкового

кредиту для підприємств реального сектору економіки з метою мінімізації сплати останніми ПДВ до бюджету. Встановлено, що суб'єкт господарювання з метою прикриття незаконної діяльності та уникнення блокування податкових накладних в ЄРПН, декларував в податковій звітності наявність виробничих потужностей та трудових ресурсів, необхідних для здійснення задекларованого виду діяльності. Задokumentовано, що орендодавці виробничих ресурсів з моменту реєстрації податкову звітність не подавали, мають ознаки фіктивності. Загальний обсяг нібито проведених операцій постачання ТМЦ на адресу контрагентів-покупців склав понад 120 млн грн. Орієнтовна сума збитків державі (бюджету) у вигляді заниження сплати податку на додану вартість контрагентами - покупцями склали понад 20 млн грн.

Визначити які судові експертизи і для вирішення яких саме питань доцільно призначити з метою розслідування цього кримінального правопорушення.

Список додаткової літератури

Комісарчук Р. В. Судові експертизи при розслідуванні злочинів у сфері економіки : навч.-метод. посібник. Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2017. 92 с.

Судові експертизи у кримінальному провадженні : посібник / кол. авт.: А. І. Ріпенко В. В. Тіщенко, О. А. Самойленко та ін. Одеса : Вид. дім : «Гельветика», 2021. 152 с.

Керівництво з розслідування злочинів: наук.-практ. посіб. / кол. авт. В. Шепітько та ін. Харків : Одиссей, 2010. Вид. 2-ге. 960 с.

ТЕМА 15: КОМПЛЕКСНЕ ВИКОРИСТАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ У СУДОЧИНСТВІ РІЗНИХ ВИДІВ І ВИКОНАВЧОМУ ПРОВАДЖЕННІ

(4 год.)

Практичне заняття №15

П л а н

1. Використання можливостей комплексів судових експертиз у цивільному судочинстві.
2. Використання можливостей комплексів судових експертиз у господарському судочинстві.
3. Використання можливостей комплексів судових експертиз в адміністративному судочинстві.
4. Використання можливостей комплексів судових експертиз у розгляді справ про адміністративні правопорушення.
5. Використання можливостей комплексів судових експертиз у виконавчому провадженні.

На занятті студенти обговорюють питання плану, вирішуючи запропоновані нижче фабули.

Ф а б у л и

1. Гр. А звернувся до суду з позовом до гр. В про стягнення матеріальної та моральної шкоди, завданої внаслідок пошкодження майна.

Визначити які судові експертизи і для вирішення яких саме питань доцільно призначити з метою належного судового розгляду цієї справи

2. Підприємство «Х» подало до господарського суду позов до підприємства «У» про стягнення майнової шкоди, завданої поставкою продукції невідповідної якості. Крім іншого в позові зазначається, що відповідність продукції умовам укладеного договору постачальник намагається підтвердити підробленими документами.

Визначити які судові експертизи і для вирішення яких саме питань доцільно призначити з метою належного судового розгляду цієї справи.

3. Юридична особа приватного права звернулася до суду з позовом до Головного управління Державної податкової служби у Харківській області про визнання протиправними та скасування винесених правових актів індивідуальної дії, а саме податкових повідомлень-рішень. Аргументуючи ці

вимоги зазначив, що не вчиняв тих податкових правопорушень, за які контролюючим органом був застосований штраф. Наголошував, що викладені у тексті акту податкової перевірки висновки контролюючого органу є помилковими та невірними, що спричинено спотворенням обставин фактичної дійсності та перекрученням змісту норм закону. ГУ ДПС у Харківській області проти позову заперечувало, зазначаючи, що за висновками податкової перевірки встановлено факт зберігання приватною особою іншого денатурованого спирту у приміщенні, не внесеному до Єдиного державного реєстру місць зберігання, отриманні пального у межах календарного року об'ємом понад 1000 кубічних метрів без реєстрації приміщень/територій зберігання у якості акцизного складу, неподання до контролюючого органу відомостей про залишки пального на акцизному складі, відсутності ліцензії на зберігання пального при документальному придбанні пального.

Визначити які судові експертизи і для вирішення яких саме питань доцільно призначити з метою належного судового розгляду цієї справи.

Список додаткової літератури

Кириченко І. А. Судова експертиза об'єктів права інтелектуальної власності. Навчальний посібник. Київ: Ін-т інтел. власн. і права, 2005. 172 с.

Методика судово-почеркознавчої експертизи (загальна частина) / К. М. Ковальов, З. С. Меленевська, Н. Г. Шпакович. Київ : ДНДЕКЦ МВС України, 2008. 34 с.

Методика технічної експертизи документів (загальна частина) / К. М. Ковальов, О. О. Давидова, В. В. Коваленко, Т. В. Тимофеева. Київ : ДНДЕКЦ МВС України, 2007, 34 с.

Сімакова-Єфремян Е. Б. Комплексні судово-експертні дослідження: теорія і практика : монографія. Харків : Право, 2016. 456 с.

Судові експертизи в адміністративному провадженні : навч. посіб. / кол. авт.: О. М. Ключев та ін. ; Нац. наук. центр «Ін-т суд. експертиз ім. М. С.

Бокаріуса». Харків : Право, 2021. 286 с.

**ТЕМА 16: ВІДМІННОСТІ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ ВІД
ЕКСПЕРТИЗ, ЩО ВИКОНУЮТЬСЯ НЕ СУБ'ЄКТАМИ СУДОВО-
ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**
(2 год.)

Практичне заняття №16

П л а н

1. Судові експертизи та державна експертиза у сфері криптографічного і технічного захисту інформації Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України (Адміністрації Держспецзв'язку).

2. Судові експертизи та державна експертиза умов праці Державної служби України з питань праці (Держпраці).

3. Судові експертизи та розслідування авіаційних подій та інцидентів з цивільними повітряними суднами Національного бюро з розслідування авіаційних подій та інцидентів з цивільними повітряними суднами (НБРЦА).

4. Судові експертизи та державна експертиза проектів інвестиційних програм на відповідність вимогам законодавства, державних будівельних норм і правил з питань пожежної і техногенної безпеки, державна експертиза проектів та рішень стосовно техногенної безпеки об'єктів виробничого та соціального призначення, що можуть спричинити надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру і вплинути на стан захисту населення і територій від їх наслідків Державної служби України з надзвичайних ситуацій (ДСНС).

5. Судові експертизи та оцінка майна, майнових прав та професійна оціночна діяльність.

На занятті студенти обговорюють питання плану, вирішуючи запропоновані нижче фабули.

Ф а б у л и

1. З метою прийняття рішення про використання (застосування) за призначенням криптосистеми, засобів та обладнання криптографічного захисту інформації іноземного виробництва, які підлягають експортному контролю, замовник планує звернутися за проведенням державної експертизи у сфері криптографічного захисту інформації.

Визначте перелік документів та матеріалів, необхідних для проведення експертизи криптографічних засобів іноземного виробництва.

2. При виконанні ознайомлювального польоту із ЗПМ “Коломия” навколо м. Коломия, на літаку Aerospool WT10 Advantic UR-РАМА, власник та експлуатант - приватна особа, сталася його катастрофа. Під час польоту за маршрутом, літак впав на приватний житловий будинок та загорівся поблизу села Шепарівці, Коломийського району, Івано-Франківської області, внаслідок чого пілот (громадянин України) та 3 пасажери (2 громадянина США та 1 громадянин Великобританії) загинули, а літак було повністю зруйновано.

Перелічити які судові експертизи і для вирішення яких саме питань доцільно призначити з метою розслідування цього кримінального правопорушення. Визначити яким чином розслідування авіаційних подій та інцидентів з цивільними повітряними суднами Національного бюро з розслідування авіаційних подій та інцидентів з цивільними повітряними суднами (НБРЦА) буде співвідноситися з кримінальним провадженням, розпочатим за наведеним фактом.

Список додаткової літератури:

Науково-технічні засоби в експертній практиці: концептуальні заходи : метод. посіб. / авт.-упоряд.: С. І. Перлін, С. О. Шевцов. Харків : ФО-П Чальцев О. В., 2009. 152 с.

Судові експертизи в процесуальному праві України : навч. посіб. / кол. авт.: Н. В. Нестор, О. Г. Рувін та ін. Київ : Ліра-К, 2019. 424 с.

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Самостійна робота студентів є складовою навчального процесу, основним засобом опанування навчального матеріалу в позааудиторний час.

Метою самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни «Судово-експертні установи та судова експертиза» є засвоєння в повному обсязі навчальної програми і формування самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність. Загальним завданням самостійної роботи студентів з дисципліни «Судово-експертні установи та судова експертиза» є засвоєння, закріплення та систематизація відповідних теоретичних знань, а також їх застосування при виконанні практичних завдань. Самостійна робота студентів забезпечує їх підготовку до поточних аудиторних (практичних) та лабораторних занять.

Зміст самостійної роботи студентів з дисципліни «Судово-експертні установи та судова експертиза» визначається навчальною програмою дисципліни та іншими методичними матеріалами, а її обсяг визначається викладачем, який організує та контролює самостійну роботу студентів.

Викладач визначає частину матеріалу, яка відводиться на самостійне

вивчення, повідомляє студентам, рекомендує використання конкретних джерел та форм роботи з ними. Контроль за самостійною роботою студентів здійснюється на практичних та лабораторних заняттях, у процесі індивідуально-консультативної роботи та в процесі поточного контролю.

Самостійна робота здійснюється у таких формах:

- підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи;
- вивчення конспектів лекцій;
- підготовка рішень за ситуаційними завданнями;
- вивчення основних літературних джерел та нормативної бази;
- складання проектів процесуальних документів;
- доопрацювання матеріалів лекцій;
- вивчення та конспектування додаткових літературних джерел та електронних видань;
- робота в інформаційних мережах;
- підготовка до лабораторних занять;
- оформлення лабораторних робіт;
- відпрацювання практичних навичок в лабораторіях кафедри;
- підготовка до проведення ділової гри, дискусії;
- виконання практичних завдань, самотестування;
- участь у роботі студентського наукового гуртка, підготовка наукових доповідей та їх презентація;
- участь у студентських наукових конференціях;
- написання наукових статей та тез наукових доповідей;
- участь у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт;
- участь в олімпіадах, турнірах та інших змагальних заходах;
- узагальнення слідчої, судової та експертної практики відповідно до певних тем;
- підготовка портфоліо (тематичний портфоліо літературних джерел та публікацій, портфоліо нормативних актів, портфоліо лабораторних робіт та ін.).

- виконання домашніх завдань у відповідності до навчального плану, підготовка до практичних занять;
- підготовка тематичних мультимедійних презентацій;
- робота над рекомендованими матеріалами юридичної практики;
- підготовка до заліку у відповідності до наведеного переліку питань;
- робота над кейсами.

ПОТОЧНИЙ ТА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Опис предмета курсу

Курс	Рівень освіти, галузь знань, спеціальність	Дидактична структура та кількість годин
Кількість кредитів ЄКТС: 6,0 Кількість модулів: 2 Загальна кількість годин: 180 Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2-4, самостійної роботи студента – 7-14.	Рівень освіти – перший (бакалаврський) Галузь знань – 08 «Право» Спеціальність – 081 «Право»	Модуль 1 Лекції: 16 Практичні заняття: 16 Самостійна робота: 56 Модуль 2 Лекції: 16 Практичні заняття: 20 Самостійна робота: 56 Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (залік)

Форми педагогічного контролю та засоби оцінювання результатів навчання.

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Судово-експертні установи та судова експертиза» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бальнорейтингової системи.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких

засобів: усне/письмове опитування, експрес-опитування, вирішення практичних завдань, участь у розробці кейсу, підготовка презентації, есе, реферату тощо. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента у вивченні поточного матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі колоквіумів. Обов'язковою формою самостійної роботи студентів є підготовка підсумкової письмової роботи. Максимальна кількість балів за результатами захисту підсумкової письмової роботи – 20 балів.

Формою підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є диференційований залік.

Мінімальна кількість балів для отримання диференційованого заліку – 60 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів:

Поточний контроль					Підсумкова оцінка знань (залік)
Модуль № 1		Модуль № 2		Самостійна робота студентів	
п/з	Колоквіум	п/з	Колоквіум		
max 20	max 20	max 20	max 20	max 20	max 100

Критерії оцінювання результатів навчання:

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 5	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	4	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	3	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна

		кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Колоквіум	Max 20	Результати опрацювання матеріалу високі, можлива незначна кількість несуттєвих помилок.
	5	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Оцінка самостійної роботи студента	Max 20	Глибоке знання проблем, пов'язаних із темою дослідження. Вільне володіння матеріалом, вміння самостійно й творчо мислити, знаходити, узагальнювати, аналізувати матеріал, робити самостійні теоретичні і практичні висновки.
	15	Основні питання висвітлено поверхнево, висновки не мають самостійного характеру.
	Min 0	Основні положення теми висвітлено поверхнево, з великою кількістю помилок, немає висновків, студент слабо володіє матеріалом роботи.
Залік	Max 100	Відмінне володіння матеріалом із дисципліни.
	Min 60	Достатнє засвоєння матеріалу з дисципліни.

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою для заліку	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками		80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків		70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	не зараховано	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ ДО ВСІХ ТЕМ

1. Актуальні питання судової експертизи та криміналістики : зб. матлів міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди ювілеїв видатних учених: 95-річчя від дня народження Л. Ю. Ароцкера («Ароцкерівські читання») і 105-річчя від дня народження М. В. Салтевського (Харків, 19.05.2023). Харків : ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», 2023. 360 с.

2. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. : Т. 20 : Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія / Авдєєва Г. К. та ін. ; редкол.: В. Ю. Шепітько (голова) та ін. Харків: Право, 2018. 951 с.

3. Експертизи у кримінальному провадженні: наук.-практ. посібник / М. С. Туркот, Н. В. Нестор, А. В. Столітній та ін. Київ: Норма права, 2020. 308 с.

4. Інноваційні засади техніко-криміналістичного забезпечення діяльності органів кримінальної юстиції : монографія / кол. авт. В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель, Г. К. Авдєєва та ін. ; за заг. ред. В. Ю. Шепітька, В. А. Журавля. Харків: Вид. агенція «Апостіль», 2017. С. 108–144.

5. Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці, судовій експертизі та юридичній практиці: матер. міжнар. «круглого столу» (м.

Харків, 12 груд. 2019 р.) / редкол.: В. Ю. Шепітько (голов. ред.), В. А. Журавель, В. М. Шевчук, Г. К. Авдєєва. Харків : Право, 2019. 164 с.

6. Інформаційний збірник з питань правових та організаційних основ судово-експертної діяльності // І.С. Ястреб, А.І Чернявський., Р.М Хажинський. Одеса, 2015. 228 с.

7. Криміналістика : підручник у 2 т. Т.1 / В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В.А. Журавель та ін.; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків: Право, 2019. 456 с.

8. Основи судової експертизи : навч. посіб. для фахівців, які мають намір отримати або підтвердити кваліф. судового експерта / авт.-уклад. : Л. М. Головченко, А. І. Лозовий та ін. Харків : Право, 2016. 928 с.

9. Особливості підготовки матеріалів для призначення судових експертиз: навчальний посібник для працівників правоохоронних органів. Харків : ХНДІСЕ : Промінь, 2018. 180 с.

10. Пиріг І. В. Теоретико-прикладні проблеми експертного забезпечення досудового розслідування: монографія / І. В. Пиріг. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2015. 432 с.

11. Сімакова-Єфремян Е. Б. Комплексні судово-експертні дослідження: теорія і практика: монографія. Харків : Право, 2016. 456 с.

12. Судова експертиза об'єктів інтелектуальної власності: теорія і практика : наук.-практ. зб. Київ : Інтерсервіс. Вип. 6, 2020. 110 с.

13. Судова експертологія: курс лекцій для слухачів магістратури юридичних вузів / Тертишник В. М., Варава В. В., Сачко О. В. ; за заг. ред. В. М. Тертишника. Дніпро: ЛІРА, 2021. 208 с.

14. Судові експертизи в процесуальному праві України: навчальний посібник / за заг. ред. О. Г. Рувіна. Київ: Вид-во Ліра-К, 2019. 424 с.

15. Судові експертизи у кримінальному провадженні: навчальний посібник / Тіщенко В.В., Ріпенко А.І., Самойленко О.А. Одеса: Гельветика, 2021. 152 с.

16.Трасологічні дослідження: курс лекцій / А. В. Кофанов, О. Г. Волошин, О. В. Літвінова. Київ, 2010. 304 с.

17. Шепітько В. Ю. Судова експертиза та судово-експертна діяльність: погляд крізь призму думок судових експертів. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. 2023. Вип. 1(30). С. 12-22.

18.Шерстюк В. М. Судово-експертна діяльність (організаційно-правові та морально-психологічні засади): монографія. Сімферополь: ООО «ДІАЙПГ», 2008. 196 с.

Нормативно-правові акти

1. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : затв. наказом МЮ України від 08.10.1998 р. № 53/5. *Офіційний вісник України*. 2013. № 3. Ст. 91. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text>.

2. Інструкція про поведження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України: затв. наказом МВС України від 19.08.2019 № 691 . *Офіційний вісник України*. 2019. № 80. Ст. 2753.URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-19#Text>.

3. Положення про Центральну експертно-кваліфікаційну комісію при Міністерстві юстиції України та атестацію судових експертів: затв. наказом МЮ України від 03.03.2015 № 301/5. *Офіційний вісник України*. 2015. № 17. Ст. 468. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0249-15#Text> .

4. Положення про Експертно-кваліфікаційну комісію МВС та порядок проведення атестації судових експертів Експертної служби : затв. наказом МВС України від 21.09.2020 № 675. *Офіційний вісник України*. 2021. № 5. Ст. 293. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0022-21#Text>.

5. Положення про експертно-кваліфікаційну комісію Служби безпеки України та атестацію судових експертів : затв. наказом ЦУ СБ України від 24.12.2014 № 855. *Офіційний вісник України*. 2015. № 9. Ст. 255. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0044-15#Text>.

6. Положення про Експертну службу Міністерства внутрішніх справ України : затв. наказом МВС України від 03.11.2015 № 1343. *Офіційний вісник України*. 2015. № 92. Ст. 342. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-15#Text>.

7. Порядку присвоєння кваліфікаційних класів судових експертів працівникам науково-дослідних установ судових експертиз Міністерства юстиції України : затв. наказом МЮ України від 30.12.2011 № 3660/5. *Офіційний вісник України*. 2012. № 3. Ст. 105. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0002-12#Text>.

8. Порядок атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2008 р. № 595. *Офіційний вісник України*. 2008. № 49. Ст. 1585. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-2008-%D0%BF#Text>.

9. Порядок ведення державного Реєстру атестованих судових експертів затв. наказом МЮ України від 29.03.2012 № 492/5. *Офіційний вісник України*. 2012. № 27. Ст. 1017. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0484-12#Text>.

10. Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах: Постанова Пленуму Верховного суду України від 30.05.1997 р. № 8. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-97#Text>.

11. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 6. Ст. 56. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>.

12. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 28. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.

13. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 року № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40–41, 42. Ст. 492. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.

14. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36, 37. Ст. 446. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>

15. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11–12, №13. Ст. 88. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

Інтернет-ресурси

Офіційний веб-портал Верховної Ради України – <http://rada.gov.ua/>

Офіційний веб-портал Президента України – <http://www.president.gov.ua>

Офіційний веб-портал Кабінету Міністрів України – <http://www.kmu.gov.ua>

Офіційний веб-портал Верховного Суду – https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/perelik_sprav/

Офіційний веб-портал Міністерства юстиції України – <https://minjust.gov.ua/>

Національний науковий центр «Інститут судових експертиз імені засл. проф. М. С. Бокаріуса» – <https://www.hniise.gov.ua>

Реєстр атестованих судових експертів – <https://rase.minjust.gov.ua>
Реєстр методик проведення судових експертиз – <https://rmpse.minjust.gov.ua>

Наукова бібліотека Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого – <http://library.nlu.edu.ua/>

Електронний архів-репозитарій Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого – <http://dspace.nlu.edu.ua/>

Електронний репозитарій ДВНЗ Ужгородського національного університету – <http://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/>

Автоматизоване робоче місце слідчого «Інсайт» – [http:// www.sledovatel.com.ua](http://www.sledovatel.com.ua).

Міністерство внутрішніх справ України – <https://mvs.gov.ua/uk/>

З М І С Т

Вступ.....	3
Загальний розрахунок годин практичних занять та самостійної роботи.....	4
Плани та завдання до практичних, лабораторних занять і самостійної роботи.....	7
Самостійна робота.....	49
Поточний та підсумковий контроль знань студентів.....	51
Список літератури.....	54